

**SAIRAANHOITAJA VAPAAEHTOISTYÖN OHJAAJANA JA
KOORDINAATTORINA**

Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, hoitotyön koulutus

kevät, 2019

Riikka Riipinen
Vilma Sylvelin
Ville Tormulainen

Hoitotyön koulutus
Visamäki

Tekijä	Riikka Riipinen, Vilma Sylvelin & Ville Tormulainen	Vuosi 2019
Työn nimi	Sairaanhoitaja vapaaehtoistyön ohjaajana ja koordinaattorina	
Työn ohjaaja	Helena Puistola	

TIIVISTELMÄ

Toiminnallisen ja työelämälähtöisen opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda rakenne Janakkalan seurakunnan vapaaehtoistoimintaan. Työn toiminnallisessa osuudessa järjestettiin vapaaehtoistyön foorumi, jossa kartoitettiin olemassa olevaa vapaaehtoistyötä, vapaaehtoisten sekä henkilökunnan näkemyksiä. Työssä perehdyttiin vapaaehtoistyön teoriaan ja selvitettiin sairaanhoitajan työn sekä vapaaehtoistyön välistä yhteyttä.

Sairaanhoitaja voi toimia vapaaehtoistyön koordinaattorina ja ohjaajana työympäristössään. Terveystieteiden osuudessa vapaaehtoistyötä käytetään muun muassa saattohoidossa, vertaistuen ja viriketoiminnassa. Sairaanhoitajan ohjaus ja organisointitaidot eivät rajoitu vain potilastyöhön, vaan sairaanhoitaja voi ylittää organisaatioiden välisiä rajoja ja muodostaa hyvinvointia lisääviä verkostoja yhdistämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Sairaanhoitaja toimii asiakkaiden, hoitoyhteisön ja vapaaehtoisten välillä yhdistäen heidän toiveitaan ja tarpeitaan.

Työn tuloksena luotiin pohja vapaaehtoistoiminnan rakenteelle Janakkalan seurakuntaan. Vapaaehtoistyön kehittäminen jatkuu Janakkalan seurakunnassa tämän opinnäytteen jälkeen. Järjestetty vapaaehtoistyön foorumi saa jatkoa perehdytyspäivän muodossa ja laadittu rekisteripohja on otettu käyttöön seurakunnan työntekijöiden toimesta.

Avainsanat Vapaaehtoistyö, sairaanhoitaja, verkostoituminen, kehittäminen

Sivut 22 sivua, joista liitteitä 5 sivua

Degree Programme in Nursing
Visamäki

Author	Riikka Riipinen, Vilma Sylvelin & Ville Tormulainen	Year 2019
Subject	Counselling and coordinating volunteer work in nursing	
Supervisors	Helena Puistola	

ABSTRACT

The purpose of the Bachelor's thesis was to create a structure for volunteer work in the congregation of Janakkala. The commissioner of the Bachelor's thesis was the congregation of Janakkala. The nature of the work was practice based. In the practical section a forum where volunteer's and congregation employees discussed their visions of volunteer work, was organized. The beginning of this thesis concentrates on theory of volunteer work and thereafter the connection between nursing and volunteer work is studied.

Acting as counsel and coordinator in volunteer work can be a part of nurse's responsibility. Volunteer work plays an important role in Finnish healthcare and increases wellbeing of its patients. In this thesis nurse can be seen as a link between customers, staff and volunteers, combining their needs, views and resources available.

Forum was held and structure for volunteer work in Janakkala congregation was created. Development of volunteer work in congregation will be continued after this thesis is finished. Briefing event for volunteers is taking place in the near future and volunteer database that was designed is already been deployed by staff.

Keywords Volunteer work, nurse, networking, development

Pages 22 pages including appendices 5 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SAIRAANHOITAJA JA VAPAAEHTOISTYÖ	2
2.1	Sairaanhoitaja vapaaehtoistyön ohjaajana ja koordinaattorina	2
2.2	Verkostoituminen ja moniammatillisuus	3
3	VAPAAEHTOISTYÖN RAKENTEET	4
3.1	Vapaaehtoistyön perusteet kirkossa ja yleisesti.....	5
3.2	Rekrytoiminen, sitoutuminen ja palaute vapaaehtoistyössä	5
3.3	Vapaaehtoistoimintaa säätelevät lait	6
4	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	7
4.1	Pajatoiminnassa käytetyt menetelmät	8
4.2	Vapaaehtoisten foorumi.....	9
4.3	Työpajat	9
4.4	Rekisteri vapaaehtoisista.....	10
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	10
5.1	Selkeyttä ja avoimuutta vapaaehtoistyöhön.....	11
5.2	Vapaaehtoistyön merkityksellisyys	12
5.3	Palaute ja pohdinta	14
	LÄHTEET.....	16

Liitteet

Liite 1	Henkilökunnan pajan tehtävä
Liite 2	Työpajat foorumiin
Liite 3	Janakkalan seurakunnan vapaaehtoistoiminta
Liite 4	Henkilökunnan pajan valmis tehtävä
Liite 5	Lehtijuttu vapaaehtoistyön foorumissa

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistyö ja järjestöjen toiminta on merkittävässä roolissa suomalaisessa yhteiskunnassa ja hyvinvoinnin edistämisessä. Järjestöt ja vapaaehtoiset tukevat julkisen sektorin toimintaa. Vapaaehtoistoiminta vaikuttaa usein niillä alueilla, joissa julkisen puolen palveluita on hyvin vähän, tai ne ovat riittämättömiä. Vapaaehtoistoiminnalla pyritään vastaamaan ja vaikuttamaan yhteiskunnassa vallitseviin epäkohtiin. Mahdollisimman monialainen ja eri toimijoiden kanssa tehty yhteistyö mahdollistaa erilaisia toimintamuotoja.

Tulevassa työssämme sairaanhoitajina näemme vapaaehtoistyön roolin kasvavan entisestään. Vapaaehtoisten kouluttaminen ja esimerkiksi vertaistukiryhmien pitäminen voi olla osa toimenkuvaamme. Lisäksi on hyvä olla tietoinen, mitä kolmas sektori voi tarjota terveydenhuollon asiakkaille ja toisinpäin. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aihe on sairaanhoitaja vapaaehtoistyön koordinaattorina ja ohjaajana. Työssä käsitellään myös sairaanhoitajan työnkuvaa ohjaajana ja organisoijana sekä verkostoitumisen antamia mahdollisuuksia.

Opinnäytetyön tarkoituksena on vapaaehtoistyön rakenteen luominen Janakkalan seurakuntaan. Rakenteen luominen aloitettiin järjestämällä vapaaehtoistyön foorumi, jonka yhteydessä koottiin rekisteripohja seurakunnan käytettävissä olevista vapaaehtoisista. Vapaaehtoistyön foorumin yhteyteen suunnittelimme pajoja, joissa tarkoituksena oli kuulla vapaaehtoisten ja seurakunnan työntekijöiden ideoita yhteistyön kehittämisestä. Työssä esitellään seurakunnan kanssa yhteistyössä järjestetty vapaaehtoistyön foorumi ja työpajat sekä niistä saadut tulokset ja palautteet.

Idea työhön lähti Janakkalan seurakunnan tarpeesta kartoittaa heidän tämän hetkistä vapaaehtoistyön tilannetta ja lähteä kehittämään sitä. Lähdimme mukaan nähdäksemme, mitä vapaaehtoistyön organisointi, ohjaaminen ja koordinointi on käytännössä sekä mitä kaikkea sen ylläpitäminen vaatii.

Tässä työssä käsitteet vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö rinnastetaan toisiinsa. Mäkisen (2017, s.16) mukaan kummatkin käsitteet ovat vapaaehtoistyön kentällä yleisessä käytössä ja niitä käytetään usein synonyymeina. Toisinaan vapaaehtoistoiminnalla voidaan viitata organisaatiotasolla tapahtuvaan toimintaan ja vapaaehtoistyöllä yksilötasolla tapahtuvaan työskentelyyn.

2 SAIRAANHOITAJA JA VAPAAEHTOISTYÖ

Opetusministeriö (2006) on määrittänyt ammattikorkeakoulusta valmistuvien sairaanhoitajien ammatillista osaamista ja keskeisiä osaamisvaatimuksia. Sairaanhoitajan osaamiseen kuuluu tukea yksilöitä, perheitä ja yhteisöjä määrittämään, saavuttamaan ja ylläpitämään terveyttään erilaisissa toimintaympäristöissä kuten perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Tämän lisäksi sairaanhoitajan toimintaympäristö ulottuu myös yksityisen ja kolmannen sektorin alueille. Työssään sairaanhoitaja tukee eri elämänvaiheissa olevien ihmisten ja yhteisöjen voimavaroja.

Sairaanhoitaja tarvitsee organisointi-, koordinointi- ja verkostoitumistaitoja johtaessaan osastojen ja yksiköiden toimintaa. (Lapin ammattikorkeakoulu, n.d.) Potilas- ja kansalaisjärjestöissä on paljon vapaaehtoistyöntekijöitä. Sairaanhoitajan työnkuvaan voi kuulua vapaaehtoisten kouluttamista, ohjaamista ja vapaaehtoistoiminnan organisointia. Esimerkiksi saattohoitokodissa toimii vapaaehtoisia monissa eri tehtävissä päivittäisissä askareissa tai potilaiden seurana. Tällöin sairaanhoitajan tehtäväkuvaan kuuluu ohjeistaa ja huolehtia, että vapaaehtoiset tietävät oman toimintansa rajat, velvollisuudet ja oikeudet.

Vapaaehtoistyön määritelmä korostaa sitä, että vapaaehtoistyötä tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin ja siinä hyödynnetään vapaaehtoistyöntekijän omaa persoonallisuutta ja elämäkokemusta. Parhaiten vapaaehtoistyön laatua kuvaakin sana maallikkoauttaminen. Se ei korvaa ammattityötä, vaan tuo lisäapua toimintaan. Vapaaehtoistyön sivutuotteena syntyy yhteiskunnallista luottamusta sekä sosiaalista pääomaa. Vapaaehtoistyö on hyvin arvokasta yksilöille ja yhteiskunnalle. (Mykkänen-Hänninen 2007, ss.9-10; Kansalaisareena, 2016.)

2.1 Sairaanhoitaja vapaaehtoistyön ohjaajana ja koordinaattorina

Hoitohenkilökunnalla ja etenkin sairaanhoitajalla on tärkeä rooli vapaaehtoistyön järjestämisessä. Sairaanhoitaja on usein vastuussa yksiköissä tiimityön järjestämisestä. Toimiva vapaaehtoistyö edellyttää, että siitä vastaa joku henkilökuntaan kuuluva jäsen. Vapaaehtoistyö ei ohjaudu itseltään, vaan sitä on ohjattava. Vapaaehtoisten työpanos on hoitoyhteisölle tärkeä resurssi ja lisää asiakkaiden hyvinvointia. Hyvin hoidettu ja organisoitu vapaaehtoistyö on hoitoyhteisön, asiakkaiden ja vapaaehtoisten muodostama kokonaisuus, jossa kaikkien näkemyksiä ja työtä arvostetaan tasapuolisesti. (Colliander 2008, ss. 122—123.)

Hoitohenkilökuntaan kuuluvan vapaaehtoistyön ohjaajan vastuualue on rekrytoida, perehdyttää, ohjata, tukea ja innostaa vapaaehtoisia. Vapaaehtoistyön ohjaajalta vaaditaan monipuolista taitoprofiilia, johon kuuluu kyky johtaa ja organisoida, sekä herkkyyttä kuunnella ja ymmärtää vapaaehtoisia. Hoitohenkilökunnan ja vapaaehtoisten välisestä tiedonkulusta

huolehtiminen kuuluu niin ikään vapaaehtoistyön ohjaajalle. Lisäksi vapaaehtoistyön ohjaaminen vaatii hyviä kommunikaatiotaitoja, koska yhteistoiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää vapaaehtoisten ja hoitohenkilökunnan näkemysten yhdistäminen. (Colliander 2008, ss. 122—123.)

Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot ovat keskeinen asia sairaanhoitajan työssä. Niitä tarvitaan potilaan ja hänen läheistensä ohjaamisessa sekä henkilöstön ja opiskelijoiden ohjauksessa. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi sairaanhoitaja tekee yhteistyötä kollegoiden ja moniammatillisten tiimien kanssa osallistuen erilaisten verkostojen toimintaan ja ylläpitämiseen. Hoidon koordinointi ja hoitotyön tiimin johtajana toimiminen vaatii kykyä johtaa ihmisiä ja organisoida työtä. (Korhonen & Mäkipää 2011, s.21.)

Sairaanhoitajan työssä kollektiivinen eli jaettu asiantuntijuus korostuu. Sen avulla työyhteisössä lisääntyy käsitys siitä, millaista osaamista ja vahvuuksia kullakin työyhteisöön kuuluvalla jäsenellä on ja miten kaikkien osaaminen voidaan ottaa huomioon, vaikka näkemyseroja asioista olisikin. Tunnistamalla jaettu asiantuntijuus voidaan monitieteisyyttä hyödyntää ja asiantuntijat voivat verkostoitua terveydenhuollossa. (Korhonen & Holopainen 2011, s.55.)

2.2 Verkostoituminen ja moniammatillisuus

Sairaanhoitajalta edellytetään laaja-alaista tietoperustaa niistä terveyden edistämiseen liittyvistä taustatekijöistä, jotka vaikuttavat yksilöiden, ryhmien tai yhteisöjen terveyteen. Sairaanhoitajalla tulee tämän lisäksi olla taitoja, joilla hän pystyy luomaan yhteistyösuhteita, jotka perustuvat vastavuoroisuuteen ja kumppanuuteen asiakkaiden kanssa. Sairaanhoitajalla tulee olla myös taitoja, joiden avulla pystytään vahvistamaan yksilöiden ja ryhmien voimavaroja. (Eriksson, Korhonen, Merasto & Moisio 2015, s.19.)

Verkostoituminen on terveydenhuollossa tärkeää. Työtehtävät ovat laaja-alaisia, vastuullisia ja useimmiten niiden hoitamiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Työntekijöiltä edellytetään verkostoitumista ja se kuuluu hoitotyön ydinosuuteen alueeseen. Verkostot voivat olla yhteystietopankkeja tai toimintaympäristöjä ja niissä korostuu kollektiivisuus sekä rajoja ylittävä osaaminen organisaation sisällä ja sen ulkopuolella. Ne ovat myös kilpailuvaltteja sekä yksityisellä että julkisella sektorilla ja niiden avulla voidaan kehittää työntekijöiden osaamista. (Väisänen 2013.)

Työmuotoja, joissa toimitaan yhdessä sekä asiakkaan läheisverkon, että viranomaisverkoston kanssa hyödyntäen jokaisen toimijan näkemystä asiakkaan edun kannalta, voidaan kutsua verkostotyöksi. Tavoitteena on saada kaikki verkoston erilaiset näkökulmat hyödynnettyä erilaisin työmenetelmin. (Mönkkönen 2018, s. 140.)

Verkosto on ikään kuin prosessi, jolla toimintaan saadaan lisäarvoa, kun yhdistetään yhteistyöorganisaatioiden osaaminen, arvot ja tieto. Toiminta verkostossa on yleensä tavoitteellista yhteistyötä ja se kehittää osapuolten osaamista ja toimintaa. Verkoston toiminnan kannalta on tärkeää, että toimijat ovat keskenään samanarvoisia ja täydentävät toistensa osaamista ja tietoa vuorovaikutteisesti. Sujuva viestintä ja tasa-arvoinen suhtautuminen yhteistyöosapuoliin ovat verkostoitumisen kannalta ydinasioita. (Väisänen 2013.)

Käsitettä moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö voidaan käyttää toisinaan myös toistensa synonyymeina ja ne kulkevat rintarinnan. Jokainen yhteistyöhön osallistuja voi tuoda mukanaan oman asiantuntijuutensa ja osaamisensa ryhmän käyttöön. Monien asioiden ratkaisemiseksi tarvitaan nykyään yhteistyötä ja moniammatillisten verkostojen nähdään tuovan laajempia mahdollisuuksia erilaisiin prosesseihin ja innovaatioihin ja niiden kehittymiseen. (Kuusinen 2017.)

Tätä vahvistaa myös Kaarina Sirviön väitöstutkimus, jossa hän tarkasteli sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden tapaa hahmottaa terveyden edistämisen näkökulmaa. Tutkimuksessaan hän kiinnitti huomiota asiakastyön ennakoiwaan otteeseen ja kävi ilmi, että ehkäisevää näkökulmaa ei juuri hahmoteta moniammatillisena vuorovaikutuksena huolimatta siitä, että viranomaisyhteistyön merkitys kuitenkin tiedostetaan. Tutkimuksessaan Sirviö korostaa moniammatillisuutta hyvin keskeisenä ennaltaehkäisevän työn muotona. (Mönkkönen 2018, s. 140.)

Moniammatillista työryhmää vetävältä työntekijältä vaaditaan taitoa erilaisten näkökulmien yhdistämisessä. Moniammatillinen työote edellyttää oman ammattialan asiasisältöjen hallintaa, koordinointi- ja vuorovaikutustaitoja, johtajuutta sekä sitoutuvaa ja joustavaa asennetta. Työntekijän taitoihin kuuluu myös resurssien jakaminen ja niiden riittävydestä vastuunottaminen. (Mönkkönen 2018, s. 143.)

Nykypäivänä varmasti lähes jokaisella alalla työntekijöiden työtehtävät kehittyvät jatkuvasti yhä monipuolisemmiksi, itsenäisemmin toteutettaviksi, laajemmiksi ja vastuullisemmiksi. Sen vuoksi tarvitaan yhä enemmän tietoa siitä, mistä tarvittavaa asiantuntemusta ja tietoa voi saada. Tästä syystä verkostojen merkitys korostuu, koska tarvitaan tietoa taitojen hallinnasta sekä yhteistyömahdollisuuksista. (Kuusinen 2017.)

3 VAPAAEHTOISTYÖN RAKENTEET

Tässä kappaleessa käsitellään lyhyesti niitä tekijöitä, jotka ovat tärkeitä vapaaehtoistyön aloittamisen ja ylläpitämisen kannalta. Vapaaehtoistoiminnalla on oltava riittävät toimintaedellytykset ja selkeät rakenteet sekä perustehtävä toimiakseen hyvin. Vastuu organisoinnista sekä tehtävistä

kuuluu toimintaa ohjaaville järjestöille ja yhteisöille. Niillä tulisikin olla riittävät rakenteet ja osaaminen vapaaehtoistyön toteuttamiseen. (Mykkinen-Hänninen 2007, ss.9–10.)

Yhteistyökumppanimme oli Janakkalan seurakunta ja esittelemme seuraavaksi työssämme kirkon vapaaehtoistoiminnan linjauksia, jotka noudattavat yleisesti käytössä olevia periaatteita. Kirkko määrittelee vapaaehtoisen roolin ja oikeudet sekä kantaa vastuun vapaaehtoistoiminnan toteuttamisesta ja johtamisesta.

3.1 Vapaaehtoistyön perusteet kirkossa ja yleisesti

Kirkon vapaaehtoistoimintaa ohjaavat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (2015, s.6) linjaukset kirkon vapaaehtoistoiminnasta. Se koostuu organisoiduista vapaaehtoistehtävistä, luottamushenkilötoiminnasta sekä seurakuntalaisten itse ohjautuvasta toiminnasta. Myös kirkossa vapaaehtoistoiminta määritellään vapaaehtoiseksi toiminnaksi, jota tehdään vapaaajalla. Vapaaehtoisuus on palkatonta, perustuu tasavertaiseen vuorovaikutussuhteeseen ja siinä voi toimia tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin.

Vapaaehtoistyöllä täytyy aina olla selkeä perustehtävä, miksi sitä tehdään, selkeät yhteiset pelisäännöt sekä turvalliset puitteet. Nämä tulisi luoda yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Seurakunnassa on hyvä pohtia myös seurakunnan resursseja vapaaehtoistoiminnalle; kuka on vastuussa vapaaehtoisista, miten heidät rekrytoidaan ja koulutetaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, s.10.)

Vapaaehtoiset tulee perehdyttää toimintaan, jotta he tietävät tehtävänsä, velvollisuutensa ja oikeutensa. Esimerkiksi salassapitovelvollisuudesta on hyvä tehdä kirjallinen sopimus, samoin kuin vapaaehtoistyössä toimimisesta. Seurakunnalla on vapaaehtoistoiminnasta oikeudellinen vastuu ja vapaaehtoisten tulisi olla toiminnassa vakuutettuja. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, s.12.)

Monet lait ja säädökset koskevat vapaaehtoistyötä. Näitä ovat työturvallisuuslaki, työlainsäädäntö, henkilötietolaki, julkisuuslaki ja vahingonkorvauslaki. Uudistunut tietosuojalaki sekä toukokuussa 2014 voimaan tullut laki lasten kanssa toimivien henkilöiden rikostaustan selvittämisestä koskee vapaaehtoistyötä ja velvoittaa seurakuntaa selvittämään vapaaehtoisen rikosrekisterin. Kirkon sisäistä toimintaa ohjaavat kirkkolaki ja kirkkojärjestys. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, s.12.)

3.2 Rekrytoiminen, sitoutuminen ja palaute vapaaehtoistyössä

Vapaaehtoistyöntekijöiden valinta, asianmukainen koulutus ja riittävä tuki luovat turvaa sekä vapaaehtoistyöntekijälle että asiakkaalle ja vahvistavat toimintaan sitoutuneiden yksilöiden yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Vapaaehtoistyön arvostus ja ohjaus tukevat vapaaehtoistyössä jaksamista. Yhteisöllisyyden vahvistuminen ja osallisuuden tukeminen edellyttävät yhteiskunnan arvostusta ja organisaation vastuullisuutta tehtävien ja vastuualueiden jakamisessa. (Mykkänen-Hänninen s.53, 2007.)

Rekrytointi uuteen vapaaehtoistehtävään on mahdollisuus tuoda toimintaan mukaan uusi jäsen tai aktivoida jo mukana olevia vähemmän aktiivisia, mutta kiinnostuneita vapaaehtoisia. Rekrytoinnin onnistumisen kannalta on hyvä määritellä ensin tehtävä ja rekrytoida vasta tämän jälkeen. Tehtävään haetaan laajasti ja näkyvästi tekijää, mutta varsinainen rekrytointi suoritetaan henkilökohtaisesti tapaamalla tai puhelimesta. Julkisesti ja näkyvästi henkilöiden hakeminen antaa näkyvyyttä toiminnalle ja sen mukana voi löytyä muitakin toiminnasta kiinnostuneita. Tehtävät täytyy suunnitella tarkasti, pohtien minkälaisia tietoja ja taitoja tehtävä vaatii ja kenelle se soveltuu. Työnkuvan on oltava selkeä ja kiinnostava. Tehtäviä pohdittaessa on hyvä miettiä myös sitä millaista sitoutumista tehtävä vaatii. (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, s. 9, 43, 45.)

Lippin (2015, s.85,87) mukaan vapaaehtoistoimintaan sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat korkeampi ikä, korkea koulutustaso, organisaatiotyyppi, vapaaehtoistyön haastavuus ja vapaaehtoistyöhön käytetty aika. Roolin tai tehtävän kokeminen merkitykselliseksi voidaan nähdä lisäävän sitoutumista. Sitoutumiseen vaikuttaa myös vapaaehtoisten työn tunnistaminen, koulutuksen tarjoaminen ja vapaaehtoistyöhön liittyvien tehtävien selkeys. Sitoutuminen vapaaehtoistyöhön on sen ylläpitämisen kannalta keskeistä.

Vapaaehtoisen työpanoksen huomioiminen auttaa vapaaehtoista jaksamaan mukana toiminnassa. Työpanoksen antamisesta kannattaa kiittää yleisesti kaikkia ja lisäksi henkilökohtaisesti jokaista. Palkitseminen voi olla pienimuotoista esimerkiksi yhteiset kahvit, retket ja kokoontumiset toimivat hyvin. Kaikista tärkeintä on kiittäminen ja se, että vapaaehtoinen kokee työpanoksensa merkitykselliseksi. Vapaaehtoistyö tulisi nähdä arvokkaana osana organisaation toimintaa. (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, ss. 80—81; Lipp J. 2015, s.85,87.)

3.3 Vapaaehtoistoimintaa säätelevät lait

Suomesta puuttuu yleinen vapaaehtoistyötä säätelevä lainsäädäntö, mutta useat eri lait koskevat myös vapaaehtoistyötä. Työturvallisuuslakia sovelletaan vapaaehtoistyöhön rajoitetusti, mutta työnantajan/organisaation velvollisuutena on huolehtia siitä, ettei vapaaehtoistyöntekijän turvallisuudelle tai terveydelle ei aiheudu haittaa tai vaaraa. (Työturvallisuuslaki 738/2002 § 55; Mäkinen 2017, s.25; Työsuojelu.fi.)

Vapaaehtoistyöstä on oltava sopimus työnantajan ja vapaaehtoistyöntekijän kesken. Sopimus velvoittaa kumpaakin osapuolta huolehtimaan velvoitteistaan. Sopimuksen tulee olla henkilökohtainen ja se voidaan tehdä

kirjallisesti tai suullisesti. Muussa tapauksessa vapaaehtoistyöntekijän työ jää työturvallisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle. (Työturvallisuuslaki 738/2002 § 55; Mäkinen 2017, s. 24; Työsuoja.fi.)

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus kuuluvat myös vapaaehtoistyöhön. Näiden erona on se, että asiakirjat ovat salassa pidettäviä, niiden sisältöä ei saa levittää eikä niitä saa luovuttaa sivulliselle. Vaitiolovelvollisuus on laajempi käsite ja siihen kuuluu asiakirjatiedon lisäksi toiminnassa ilmenneet salaisuudet ja kuullut ja nähdyt tilanteet. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa levittää senkään jälkeen, kun toiminta vapaaehtoisuudessa on päättynyt. (Mäkinen s. 26, 2017.)

Vapaaehtoistyöntekijän rikostaustan selvittäminen on oleellista, mikäli hän toimii lasten kanssa. Rikostaustan selvittämisestä pitää kertoa jo rekrytointivaiheessa ja selvitys voidaan tehdä vain 1.5.2014 jälkeen aloittaneilta vapaaehtoisilta. Vapaaehtoistoimintaa tarjoavan organisaation on tarkoin määriteltävä tehtävät, joissa rikosrekisteriote tarvitaan. Rikosrekisteriote voidaan tilata vain vapaaehtoisen luvalla. (Mäkinen s. 27, 2017.)

Vapaaehtoisista on monessa organisaatiossa rekisteri, joka helpottaa vapaaehtoistyön organisointia. Tietojen käsittelyn täytyy olla tietosuojalain mukaista. Rekisteri on mikä tahansa nimi- ja osoiteluettelo, jolla on itsenäinen käyttötarkoitus. Kun rekisteriin kerätään henkilötietoja, on siitä ilmoitettava henkilölle ja saatava hänen suostumuksensa asiaan. Rekisteröidyllä on oikeus tarkistaa itseä koskevat tiedot ja milloin tahansa pyytää tietojensa poistamista rekisteristä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.)

Sairaanhoitajaliiton tiedotteessa todetaan, että vapaaehtoistyön koulutusta ja käytäntöjä tulisi kehittää. Sairaanhoitajaliitto toivoo selkeämpää vapaaehtoistyötä koskevaa lainsäädäntöä, joka selkeyttäisi vapaaehtoisen asemaa ja oikeuksia. Lainsäädännön avulla voidaan varmistaa, että työntekijän ja vapaaehtoisen tehtävillä on selkeät reunaehdot. (Merasto 2013.)

4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

HAMK:n opinnäytetyöoppaassa (2018) ohjeistetaan toiminnallisen opinnäytetyön sisältävän kaksi osuutta, joita ovat teoreettinen ja toiminnallinen osuus. Toiminnallinen opinnäytetyö nousee yleensä työelämän tarpeesta ja sen tarkoituksena on kehittää käytännön toimintaa. Opinnäytetyötä varten määritellään ja laaditaan tutkimusongelma- tai kysymys. Painotus on tutkimusongelma- ja kehittävässä työtavassa. Teoreettisessa osassa kuvataan tutkimusongelma/-kysymys, tietopohja sekä toiminnallisen osuuden tulokset. Toiminnallinen osuus voi olla esimerkiksi opas tai jonkin tapahtuman suunnittelu.

Tiedonhaussa käytettiin HAMK:n kirjaston vapaaehtoisuutta ja vapaaehtoistoimintaa käsitteleviä teoksia. Sähköisessä tiedonhaussa käytettiin google-scholaria, Medic-tietokantaa ja HAMK:n kirjaston finna-hakua. Käytimme materiaalina kirjoja, tutkimuksia, tiedotteita ja e-kirjoja.

Tutkimuskysymyksenä tässä työssä on sairaanhoitajan rooli vapaaehtoistyön ohjaajana ja koordinoijana. Vapaaehtoistyöhön liittyvää tietoa tutkiessamme esiin nousi myös moniammatillisuuden ja verkostoitumisen välinen yhteys ja sen vaikutus hyvinvoinnin edistämiseen. Olemme pyrkineet rajaamaan aiheen koskemaan sairaanhoitajan ja vapaaehtoistyön välistä yhteyttä.

4.1 Pajatoiminnassa käytetyt menetelmät

Halusimme osallistaa seurakunnan vapaaehtoisia ideointiin ja pohdintaan, joten käytimme pajatoiminnassamme siihen tarkoitettuja menetelmiä. Niillä tarkoitetaan menetelmiä, joilla voidaan nostaa ryhmän energiatasoa, luoda myönteistä ilmapiiriä ja lisätä luottamusta ryhmän jäsenten välillä. Osallistavat menetelmät voivat olla harjoituksia, joiden avulla voidaan ohjata erilaisia keskustelu- tai suunnittelutilanteita. (Kansan sivistystyön liitto KSL ry n.d.)

Pyrimme saamaan työpajojen ilmapiirin sellaiseksi, että se oli avoin ja myönteinen kaikille osallistujille. Työpajojen aluksi kerroimme kaikille osallistujille, miten saamiimme tuloksia käytetään hyödyksi seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittämistyössä. Työpajat olivat erilliset henkilökunnalle ja vapaaehtoisille, koska lähteiden perusteella on tärkeää, että henkilökunta saa kokonaiskäsityksen vapaaehtoistoiminnan kehitystyöstä. Henkilökunnan paja oli hieman erityyppinen, sen keskittyessä enemmän vapaaehtoistoiminnan rakenteisiin ja sen kulkuun. Tehtävä henkilökunnan pajaan on Salla Kuuluvaisen (2015) kirjasta Vapaaehtoistyön johtaminen. (Liite 1)

Sovelsimme vapaaehtoistyön foorumissa myös Innokylän innopaja-menetelmää. Peräsen mukaan (2013, s.4) innopajan perusrakenne koostuu pajatyöskentelyn periaatteiden ja työskentelytavan esittelystä, työskentelyn tavoitteiden selventämisestä, työskentelyosiosta, tulosten purusta ja arvioivasta loppukeskustelusta. Menetelmän käyttökohteita voivat olla esimerkiksi palvelut, toimintatavat ja rakenteet. Meidän käyttökohteemme ovat tässä tapauksessa toimintatavat ja rakenteet. Idea innopajamenetelmään tuli opinnoissamme käyttämästämme ongelmakeskeisestä ryhmätyömetodista.

Innopajassa ei ole kyse pajoissa käytettävistä menetelmistä vaan periaatteista, joille työskentely perustuu; työskentelyllä on yhteinen kohde, pajaan osallistuvat kehitettävän asian kannalta keskeiset toimijat ja innopajassa kaikki näkökulmat ovat samantarvoisia. Pajatyöskentelyssä ohjaaja

edesauttaa keskustelua täydentävillä kysymyksillä ja pitää huolen, että pysytään asiassa. (Peränen 2013, s. 4.)

4.2 Vapaaehtoisten foorumi

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus toteutettiin Janakkalassa leirikeskus Rantalahdessa lauantaina 26.1.2019. Aloitimme valmistautumisen joulukuussa 2018 perehtymällä vapaaehtoistyön teorialietoon, tutkimme aiheesta olemassa olevia opinnäytetöitä, graduja, väitöskirjoja sekä tutkimuksia saadaksemme näkökulmaa siihen, miten muualla on toimittu. Hyvin pian tämän jälkeen aloitimme toiminnallisen osuuden suunnittelun. Päädyimme tekemään kolme eri pajaa vapaaehtoisille (liite2) ja yhden henkilökunnalle.

Olimme Rantalahdessa hyvissä ajoin ennen päivän alkua järjestelemässä tilat valmiiksi ennen osallistujien saapumista. Aamupalan, pienen hartauden ja esittäytymiskierroksen jälkeen, jakauduimme kolmeen, noin 15 henkilön ryhmiin ja jokainen ryhmä siirtyi eri tehtäväpajoille. Jokaiseen pajaan käytettävä aika oli noin kaksikymmentä minuuttia, jonka aikana kahdessa pajoista kävimme keskustelua seurakunnan vapaaehtoistyöhön liittyen. Yhdessä pajoista toteutettiin rentoutusharjoitus. Pidimme itse huolta aikataulutuksesta ja siirtymisistä eri pajojen välillä. Henkilökunnan paja oli käynnissä samaan aikaan toisessa tilassa ja siitä vastuussa oli yhteyshenkilömme, pappi Henri Koskinen. Päivään osallistui lopulta 43 seurakuntalaista ja ilmoittautumislomakkeen vapaaehtoistyön rekisteriin täytti 39 henkilöä.

4.3 Työpajat

Kehittämispajassa käytiin läpi seurakunnassa jo olemassa olevia vapaaehtoistyön muotoja (Liite 3). Tämän pajan tarkoituksena oli selkeyttää vapaaehtoistoimintaa vanhoille ja uusille jäsenille. Lisäksi pohdittiin miten vapaaehtoistyötä voisi kehittää. Esiin nousi toiveita koordinaattorista sekä helppokäyttöisestä järjestelmästä, jossa voisi ilmoittautua vapaaehtoistyön tehtäviin. Toivottiin myös, että nuoret ja vanhemmat seurakuntalaiset voisivat yhdessä suunnitella vapaaehtoistoimintaa.

Merkityspajassa käsiteltiin vapaaehtoistyön merkitystä henkilökohtaisella tasolla. Lukemamme perusteella merkityksellisyys lisää sitoutumista vapaaehtoistyöhön. Pyysimme osallistujia pohtimaan miksi he tekevät vapaaehtoistyötä. Mitkä ovat ne asiat, jotka he kokevat merkityksellisiksi ja mitä ovat ne asiat, jotka saava heidät pysymään motivoituneina ja toimimaan mukana vapaaehtoistyössä. Halusimme näillä kysymyksillä selvittää, miten seurakunta voisi kehittää ja organisoida toimintaansa niin, että sekä toiminnassa jo mukana olevat että uudet toimijat viihtyisivät ja jaksaisivat edelleen olla mukana toiminnassa.

Rentoutumispajassa oli lyhyt tietoisku rentoutumisen hyödyistä ja tietoisesta läsnäolosta. Rentoutumisessa ja tunnelmassa hyödynnettiin audiovisuaalisuutta. Hämärän huoneen seinään heijastettiin revontulia ja vapaaehtoisten kanssa tehtiin hengityksen seuranta ja tietoinen istuminen harjoitteet, jonka jälkeen keskusteltiin omasta rentoutumiskokemuksesta. Käytetyt harjoitteet olivat peräisin oivamieli-sivustolta (oivamieli.fi).

Henkilökunnan pajassa työntekijät pohtivat itsenäisesti vapaaehtoistyön polku tehtävää. Vapaaehtoistyön polku on hyvä työkalu vapaaehtoistyön rakennetta pohdittaessa. Henkilökunta toteutti tehtävän ja tuloksena syntyi yhteenveto vapaaehtoistyön polun erivaiheista (liite 4). Henkilökunta avasi tekemänsä tehtävän muille osallistujille yhteisessä purkutilanteessa.

Hieman ennen lounastaukoa pidimme osallistujille myös lyhyen esityksen kaatumisriskeistä ja kaatumisen ehkäisystä, koska sairaanhoitajaopiskelijoina halusimme tuoda pienen katsauksen tähän ajankohtaiseen aiheeseen. Olimme valmisteilleet Power Point esityksen, jonka heijastimme pääsalin takaseinällä olevalle kankaalle. Esityksemme sisälsi useamman havainnollistavan videon, jonka lisäksi kerroimme osallistujille kaatumiseen liittyvistä tekijöistä ja siitä, miten omaa kaatumisriskiään voi ehkäistä ja arvioida. Olimme myös monistaneet liikuntaohjeita ja vinkkejä kaatumisen ehkäisyyn vaikuttavista asioista ja jaoimme niitä halukkaille tapahtuman loppuksi.

4.4 Rekisteri vapaaehtoisista

Seurakunta halusi vapaaehtoisista rekisterin, jotta vapaaehtoistoimintaa olisi helppo organisoida ja hallinnoida. Ehdotimme seurakunnan intraan sisällytettävää rekisteriä, mutta seurakunnan toive oli jotain vieläkin yksinkertaisempaa ja helpompaa. He halusivat aluksi tietoon jo olemassa olevat vapaaehtoiset ja heistä rekisterin, jota he voisivat kehittää ja muokata oman tarpeensa mukaan jatkossa.

Laadimme seurakunnan käyttöön Excel-taulukon, jossa vapaaehtoisten tiedot on lajiteltu eri toimipisteiden mukaan. Henkilörekisteriä kerätessä täytyy ottaa huomioon tietosuojalainsäädäntö ja siihen tulleet muutokset. (ks. Tietosuojalaki 1050/2018; EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Janakkalan seurakunnan olemassa oleva vapaaehtoistyö on monipuolista ja toiminnassa on mukana paljon vapaaehtoisia. Foorumissa ilmeni, että vapaaehtoistyöhön kaivattaisiin kuitenkin pientä ryhtiliikettä, selkeitä rakenteita ja pelisääntöjä sekä perehdytystä ja koulutusta. Koulutuksessa olisi hyvä käydä läpi ainakin vapaaehtoistyöntekijän vastuut,

velvollisuudet, oikeudet, vakuutukset ja salassapitovelvollisuus. Seurakunnan vapaaehtoistyön pelisäännöt tulisi tehdä yhdessä seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa.

Vapaaehtoistehtävät pitäisi suunnitella huolellisesti ja rekrytointiin toivottiin järjestelmällisyyttä. Mielestämme on hyvä muistaa, että jo olemassa olevat vapaaehtoiset voivat toimia muissakin tehtävissä, kuin juuri siinä mihin on ensisijaisesti tullut. Tällainen työnkierto voisi tuoda uusia näkemyksiä ja ajatuksia olemassa olevaan toimintaan. Vapaaehtoisten joukossa on potentiaalista väkeä, jota kannattaa ottaa mukaan vapaaehtoistyön koordinointiin ja suunnitteluun.

Kirkkovaltuuston haluttiin olevan aktiivisemmin mukana vapaaehtoistyön kehittämisessä ja rakenteiden luomisessa. Sen toivottiin käyttävän enemmän aikaa ja resursseja vapaaehtoistyön kehittämiseen ja koordinointiin kokoontuessaan. Meidän ehdotuksemme on, että jossain kokouksessa aiheena voisi olla vapaaehtoistyön koordinointi. Vapaaehtoiset toivoivat koordinaattoria, mutta yhteyshenkilömme sanoi, että määrärahat eivät tällä hetkellä sellaiseen riitä. Tässä kohtaa mielestämme voisi pohtia, olisiko joku seurakunnan vapaaehtoisista potentiaalinen hoitamaan tätä tehtävää ainakin osittain.

Seurakunnan verkkosivuista toivottiin helpompia ja selkeämpiä. Vapaaehtoistyöllä voisi olla oma sivunsa, josta löytyisi helposti tarjolla olevat vapaaehtoistoiminnan muodot. Nämä ovat nyt aika monen klikkauksen takana. Vapaaehtoisten toiveissa oli järjestelmä, jonka kautta olisi helppo ilmoittautua lyhyelläkin varoajalla yksittäisiin tehtäviin. Järjestelmässä olisi myös tiedot erilaisista projekteista, joihin voisi oman osaamisen ja mielenkiinnon mukaan ilmoittautua.

5.1 Selkeyttä ja avoimuutta vapaaehtoistyöhön

Avoimuuden lisääminen seurakunnassa vapaaehtoisten kesken nousi esille ja useampi toivoi sallivampaa vapaaehtoisuhteisöä, että kaikki halukkaat uskaltaisivat tulla mukaan. Seurakuntaan kaikki kokivat olevansa tervetulleita, mutta pajoja pitäessämme havaitsimme vapaaehtoisten joukossa olevan vahvoja persoonia, joille tuntui olevan epäselvää oma rooli vapaaehtoisena. Heillä oli myös tarve rajata minkälaisia ihmisiä vapaaehtoistointaan voi tulla mukaan. Mielestämme tähän olisi hyvä puuttua esimerkiksi työnohjauksella, jotta jokaiselle oma rooli toiminnassa on selvä.

Keskustelua herätti myös yhteistyö seurakunnan eri toimipisteiden ja vapaaehtoisten välillä. Avointa ja monipuolisempaa ohjelmaa toivottiin kaikenikäisille, jotta vanhemmat ja nuoremmat voisivat osallistua toistensa ryhmiin ja ideoida vapaaehtoistoimintaa yhdessä. Kävi ilmi, että tapaamispaikka Ilonassa Turengissa vaikutti olevan sisäänpäin kääntynyt ilmapiiri ja mukaan toivottiin vain hartaita uskovaisia. Seurakunnan tehtävä on muun

muassa evankeliumin sanoman levittäminen, mutta seurakunnan pitäisi olla kaikille avoin paikka uskosta ja elämänkatsomuksesta riippumatta.

Jokainen meistä varmasti tietää, millaista on tulla uuteen paikkaan ja uusien ihmisten ympäröimäksi. Tiiviissä yhteisössä saattaa olla kirjoittamattomia sääntöjä ja tapoja toimia, mutta ei niistä voi uusi ihminen olla mitenkään tietoinen. Jotta toimintaan mukaan lähtenyt uusi vapaaehtoinen uskaltaa tuoda esiin uusia ideoita ja näkemyksiään, tulee taata, että ilmapiiiri yhteisössä on sellainen, että hän voi tuntea olonsa tervetulleeksi ja mukavaksi. (Volontärbyrån n.d.)

Seurakunnan toivottiin myös järjestävän kaikille avoimia retkiä, jonka kautta voisi saada uusia vapaaehtoisia mukaan toimintaan. Tässä ajatuksena oli, että tuotaisiin esiin myös sitä, että vapaaehtoistoiminta on myös yhdessä oloa ja saataisiin poistettua mahdollisia stereotypioita, joita seurakunnan vapaaehtoistyötä kohtaan on mahdollisesti muodostunut.

Seurakunnan vapaaehtoiset olivat yhtä mieltä siitä, että seurakuntaa ja vapaaehtoistyötä voisi aktiivisesti tuoda esiin erilaisissa tapahtumissa, joissa vapaaehtoiset voisivat olla kertomassa itse toiminnasta. Seurakunnan omissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa voisi pyytää aktiivisesti ihmisiä mukaan toimintaan ja kertoa vapaaehtoistoiminnasta.

5.2 Vapaaehtoistyön merkityksellisyys

Merkityspajassa kävi selkeästi ilmi, että tärkeimpiä tekijöitä vapaaehtoistoiminnassa mukana olemiselle on halu auttaa toisia ihmisiä. Vapaaehtoiset kertoivat, että on tärkeää saada tehdä jotain merkityksellistä ja sitä se on silloin, kun voin auttaa jotain toista.

”Kun näkee toisen ilahtuvan, ilahtuu myös itse.”

”Tulee hyvä olo, kun auttaa toisia.”

Vapaaehtoistoiminta tuo sisältöä elämään rytmittämällä arkea. Osallistujista useampi kertoi, että vapaaehtoistyö täyttää myös sitä aukkoa, joka eläkkeelle jäämisen myötä arkeen tuli. He kertoivat, että vapaaehtoistyö toimii nyt ikään kuin työelämän vastapainona, antaa mielekästä tekemistä arkeen ja tukee sitä kautta arjessa jaksamista. Tämä on asia, johon kannattaa kiinnittää huomiota haettaessa uusia vapaaehtoisia toimintaan mukaan.

”Oli aikaa lasten kasvettua.”

Keskusteluissa kävi ilmi, että vapaaehtoistyö on mielekästä, koska se on omaehtoista. Jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa itselleen mieluisan tehtävän löytämisessä ja toimia oman aikataulunsa mukaan. Onkin tärkeää huomioida se, että ihmisillä on erilaiset mahdollisuudet osallistua

toimintaan ajankäytöllisesti. Tieto siitä, että vapaaehtoiseksi voi tulla oman ajankäytön mukaan, eikä välttämättä tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa, vaan voi olla toiminnassa mukana silloin kuin se itselle sopii, helpottaa uusien vapaaehtoisten mukaan lähtemistä. (Volontärbyrån n.d.)

Useilla seurakunnan jäsenillä vapaaehtoistyön tekeminen pohjautuu myös vahvasti perittyyn kasvatukseen ja arvomaailmaan. Koettiin, että toisten auttaminen ja vapaaehtoistyön tekeminen on elämäntapa, eikä sitä koettu työksi tai pakolliseksi velvollisuudeksi.

”Kutsumus- menkää ja tehkää.”

”Osa isompaa, saa olla mukana itseä isomassa asiassa.”

Seurakunta ympäristönä koettiin merkitykselliseksi vapaaehtoistyön tekemiseen. Osallistujat kokivat, että heidän yhteisössään on turvallista toimia ja tehdä vapaaehtoistyötä. Tämän katsottiin liittyvän osalla kutsumukseen toisten auttamiseen ja itsensä toteuttamiseen.

”Seurakunta on kuin toinen koti.”

”Paras yhteisö missä voi olla mukana.”

Konkreettinen ja mielekäs tekeminen olivat niitä asioita, joiden kautta vapaaehtoiset kokivat saavansa hyvinvointia myös omaan elämään. Keskustelua herätti kuitenkin se, että vapaaehtoisten miesten mielestä heidän ei aina ole ihan helppo löytää niitä tekemisen alueita, joissa he voisivat olla mukana ja hyödyksi. Koettiin, että naisten on usein helpompi löytää oma vapaaehtoistyön muoto. Olemassa olevia vapaaehtoistyömuotoja olisi hyvä avata enemmän, jotta uudet ja vanhat vapaaehtoiset tietäisivät mitä toimintaan seurakunnalla on tarjota. Miehillä olisi hyvä kehittää uusia vapaaehtoistoiminnanmuotoja. Tehtävät ja toiminta pitää suunnitella etukäteen sopivaksi niille, jota tehtävään kaavaillaan. Toiminnan suunnitteluun tulisi ottaa heidät mukaan.

Yhdessä ryhmässä toimiminen, sosiaaliset suhteet ja vertaistuen merkitys oli kaikille vapaaehtoisille ensiarvoisen tärkeää. Toisten kuunteleminen ja mahdollisuus ajatusten vaihtoon ovat merkittäviä syitä mukana toimimiselle. Myös merkityspajassa koettiin, että olisi mukavaa, jos toimintaa voisi kehittää niin, että pystyttäisiin toimimaan vielä enemmän yhdessä eri ikäisten vapaaehtoisten kesken. Erityisesti lasten ja nuorten kanssa tehty vapaaehtoistyö koettiin innostavaksi ja hedelmälliseksi. Lapset ja nuoret antavat vapaaehtoisten mukaan heille aina toivoa asioiden jatkumosta.

Mielekkääksi oli koettu myös tapaamiset ja vierailut eri maissa ja eri kulttuureista tulevien ihmisten kesken. Tässä yhteydessä mainittiin myös uusien ystävyyssuhteiden luomisen tärkeydestä. Erilaiset koulutukset ja tapahtumat nähtiin innostavina ja niitä toivottiin olevan säännöllisesti. Tämä

on siis selkeä toive seurakunnalle, koska kehittämispajassa retket ja koulutukset nostettiin myös vahvasti esille. Erilaiset tapahtumat ovat tilaisuuksia, joissa on mahdollisuus uusien vapaaehtoistoimijoiden rekrytointiin.

5.3 Palaute ja pohdinta

Saamamme palautteen perusteella vapaaehtoisfoorumi koettiin tärkeäksi tapahtumaksi ja oli varmasti perusteltua kuulla ajatuksia ja toiveita heiltä itseltään. Erilaisten tehtävien ja kysymysten avulla haluttiin selvittää muun muassa sitä, mikä motivoi ihmisiä jatkamaan vapaaehtoistyössä. Mönkkösen (2018, s. 162) mukaan on hyödyllistä tarkastella motivointia dialogisuuden ja yhteistoiminnallisuun näkökulmasta, koska silloin kun tavoitteita laaditaan, niiden merkityksiä avataan ja mietitään yhdessä, sitoutuvat kaikki ponnistelemaan yhteisen päämäärän hyväksi.

”Päivä oli hyvin rakennettu. Osallistujia kuultiin ja heidän ajatuksensa otettiin huomioon.”

”Seurakunta on oikealla tiellä!”

”Hyvä juttu, järjestäkää ainakin kerran vuodessa.”

”Asiat käsiteltiin monipuolisesti ja näiden tietojen pohjalta voidaan jatkaa kehittämistä.”

”Tutustui muihin vapaaehtoiisiin. Tuli hyviä ideoita.”

”Kaikki pajat olivat onnistuneita ja palvelivat tapahtumaa. Opiskelijat olivat motivoituneita ja hyvin valmistaneet osuutensa.”

Opinnäytetyömme sai alkunsa Janakkalan seurakunnan vapaaehtoistyön kehittämisen ja rakenteen luomisen tarpeesta. Olemme työssämme tuoneet esille, että vapaaehtoistyön tulee olla ohjattua, suunnitelmallista ja koordinoitua. Vapaaehtoistyöntekijä tarvitsee toiminnassaan tukea ja ohjausta.

Mielestämme olemme saavuttaneet työssämme oman tavoitteemme vapaaehtoistyön rakenteen luomisessa ja sen kehittämisessä. Hienointa on, että Janakkalan seurakunta jatkaa vapaaehtoistoimintansa kehittämistyötä eteenpäin meidän työemme pohjalta. Jo foorumissa seurakunnan työntekijät päättivät, että vapaaehtoistyön kehittämistä jatketaan vapaaehtoistyöntekijöiden perehdyttämispäivän muodossa. Päivä pidetään 6.3.2019 Pyhän Laurin kirkossa Janakkalassa.

Foorumissa osallistujat täyttivät lomakkeen, johon he jättivät yhteystietonsa vapaaehtoistoimintaa varten. Kerätyt tiedot on siirretty luomaamme rekisteripohjaan Janakkalan seurakunnan toimesta. Rekisteriä varten ollaan perustamassa pääsy suljetulle työasemalle seurakunnan sisäisessä

verkossa. Rekisteriin pääsevät vain ne henkilöt, jotka vapaaehtoisten parissa työskentelevät ja tietoja käsittelevät. Heitä ovat papit, diakonit, aikuis- ja lähetystyön sihteeri, viraston kolme sihteeriä sekä taloustoimiston toimistopäällikkö. Rekisteriseloste on valmisteilla.

Sairaanhoitajaopiskelijoina tarkastelimme vapaaehtoistyön merkitystä ja sen antamia mahdollisuuksia hoitotyön näkökulmasta. Näemme vapaaehtoistyössä mahdollisuuden kehittää hoitotyötä ja edistää hyvinvointia. Sairaanhoitaja voi koordinoida vapaaehtoistyötä työympäristöissään ja edistää näin kansalaisten hyvinvointia. Johtopäätelmänä voimme todeta, että vapaaehtoistoiminnan vaikutusmahdollisuudet ja periaatteet ovat osa sairaanhoitajan osaamisaluetta. Hyvin johdettu ja organisoitu vapaaehtoistyö motivoituneine vapaaehtoisineen edistää kokonaisvaltaisesti tulevien asiakkaidemme terveyttä.

LÄHTEET

Colliander, J. (2008). Vapaaehtoistyöntekijät voimavarana kuolevan hoidossa. Teoksessa E. Grönlund (toim.) *Sairaanhoitaja ja kuolevan hoito*. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry 121—130.

Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, E-L. (2015) Sairaanhoitajan ammatillinen osaaminen- sairaanhoitajakoulutuksen tulevaisuus hanke. Ammattikorkeakoulujen terveysalan verkosto, Suomen sairaanhoitajaliitto ry. Haettu 10.2.2019 osoitteesta <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2015/09/Sairaanhoitajan-ammattillinen-osaaminen.pdf>

EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679. Haettu 21.2.2019 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=FI>

HAMK opinnäytetyöopas (2018). Haettu 17.1. 2018 osoitteesta <https://www.hamk.fi/opiskelijan-ohjeet/opinnaytetyo/>

Kansalaisareena (2016). Vapaaehtoistoiminta. Haettu 30.12.2018 osoitteesta: <http://www.kansalaisareena.fi/osallistu/vapaaehtoistoiminta/>

Kansan sivistystyönliitto KSL ry (n.d). Osallistavan työn menetelmät. Tuki- ja virikeaineisto. Haettu 5.1.2019 osoitteesta: <http://www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf>

Karreinen, L. Halonen, M. & Tennilä, M. (2010). *10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan*. Helsinki: Vihreä sivistysliitto ry

Korhonen, T. & Mäkipää, S. (2011). Mistä asiantuntijuus muodostuu? Teoksessa I. Ranta (toim.) *Sairaanhoitaja asiantuntijana*. Helsinki: Fioca, 19—21.

Korhonen, T. & Holopainen, A. (2011). Kollektiivinen asiantuntijuus. Teoksessa I. Ranta (toim.) *Sairaanhoitaja asiantuntijana*. Helsinki: Fioca, 55.

Kuuluvainen, S. (2015). *Vapaaehtoistyön johtaminen*. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Kuusinen, U-M. (2017). *Verkostot työelämän työkalupakissa*. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tampereen Yliopisto. Haettu 8.2.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201711292826>

Lapin ammattikorkeakoulu (n.d.). Haettu 31.1.2019 osoitteesta <http://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/Sairaanhoitajakoulutus%20esite%20LapinAMK.pdf>

Lipp, J. (2015). Keep the volunteers you have. Teoksessa Rosenthal R, ym. (toim.) *Volunteer engagement 2,0*. John Wiley & sons, incorporated.

Merasto, M. (2013). Vapaaehtoistyö hoitotyössä edellyttää pelisääntöjä. Sairaanhoidajaliitto. Haettu 6.2.2019 osoitteesta <https://sairaanhoitajat.fi/2013/vapaaehtoistyö-hoitotyössä-edellyttää-pelisaantoja/>

Mykkänen-Hänninen, R. (2007). Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia (Yliopistopaino, Helsinki 2007)

Mäkinen, J. (2017). Vapaaehtoistyöstä. Teoksessa T. Tenhunen & S-T. Porkka (toim.) *Vapaaehtoistyön työnohjauksen ytimessä*. Sälekarin kirjapaino Oy.

Mönkkönen, K. (2018). *Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Oivamieli (n.d.). Katsottu 10.2.2019 <https://oivamieli.fi/index.php>

Opetusministeriö. (2006). Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. OPM, Helsinki. Haettu 7.2.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80112/tr24.pdf>

Peränen, N. (2013). Innopajaopas kehittäjälle. Innokylä. Haettu 9.2.2019 osoitteesta <https://www.innokyla.fi/documents/109498/f587dc55-f2f6-436a-9b40-f307340c869a>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2015). Jokainen on osallinen- Vapaaehtoistyön linjaukset. Haettu 28.12.2018 osoitteesta [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/Jokainen%20on%20osallinen.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/Jokainen%20on%20osallinen.pdf)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.). Mitä minun pitää tietää lainsäädännöstä? Haettu 2.1.2019 osoitteesta <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2BE7A0>

Tietosuoja laki 1050/2018. Haettu 21.2.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Haettu 2.1.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Volontärbyrån (n.d.). Välkomna fler i er förening. Haettu 10.2.2019 osoitteesta <https://www.volontarbyran.org/sites/default/files/volontarbyran/document/valkomna-fler-i-er-forening.pdf>

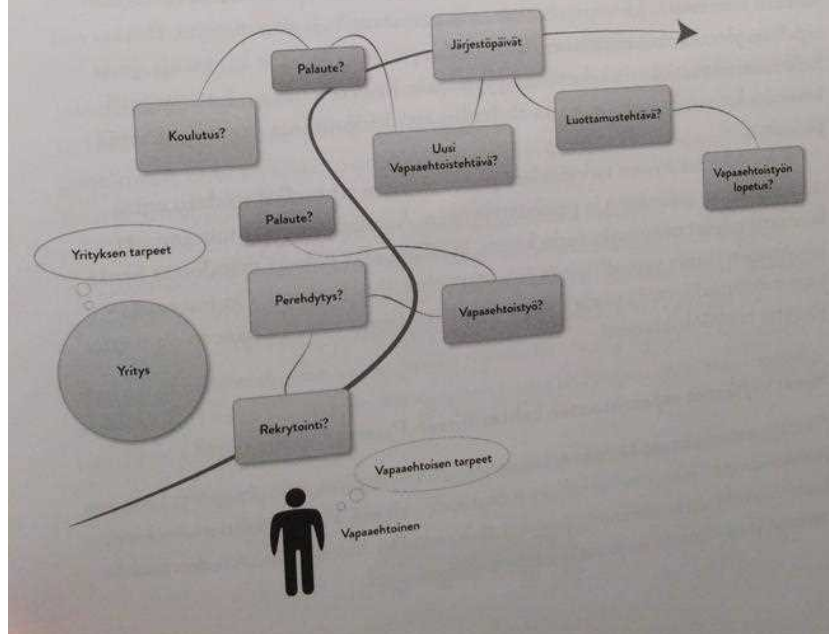
Väisänen, M. (2013). *Ihotautien hoitotyön verkoston kehittäminen Kainuuseen*. Opinnäytetyö. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Haettu 8.2.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121321193>

HENKILÖKUNNAN PAJAN TEHTÄVÄ

Harjoitus: Vapaaehtoisen polku

Tässä harjoituksessa pyritään hahmottamaan vapaaehtoisen tyypillinen polku toiminnassa. Piirtäkää polkudiagrammin avulla vapaaehtoisen ura yhdistyksen toiminnassa. Polun toisella puolella ovat yhdistyksen toiminnot ja tarpeet, toisella puolella taas vapaaehtoisen kokemukset.

Kuvatkää mahdollisimman tarkasti, mitä vapaaehtoiselle tapahtuu: miten hän kuulee toiminnastanne, miten hän tulee mukaan toimintaan, miten hänet perehdytetään, minkälaisia tapaamisia ja yhteisöllisiä kohtaamisia matkan varrella on, mitä koulutusta hänen on mahdollista saada, siirtyykö hän todennäköisesti roolista toiseen ja mitä tapahtuu, kun vapaaehtoistyö loppuu. Kuvatkää polku sekä yhdistyksen että vapaaehtoisen näkökulmasta. Listatkää myös vapaaehtoisen ja yhdistyksen tarpeet.

TYÖPAJAT VAPAAEHTOISTEN FOORUMIIN

1. VisioPaja (Vapaaehtoistyön kehittämistä varten)

Aloitetaan kysymällä ryhmältä

Mitä vapaaehtoistyötä seurakunnassa jo on? Sen jälkeen kerrotaan seuraava tarina, jonka tarkoituksena on vapaaehtoistyön kehittäminen ennakkoivan dialogin avulla.

Janakkalan seurakunnalla on kahden vuoden päästä 25% enemmän vapaaehtoisia ja vapaaehtoisten voimin järjestettävä toiminta on monipuolistunut nykyisestä. Osallistujilta kysytään miten tähän päästäisiin? Mitkä ovat heidän mielestään avaintekijöitä toiminnan kehittämisessä, jotta tähän tulokseen päästäisiin?

Osallistajat heittävät ajatuksen ja se kiteytetään yhdessä lyhyeksi avaintekijäksi. Pajan ohjaaja voisi kirjoittaa ehdotukset taululle. Lisäksi otetaan post-it lappuja, jos joku kokee sen mielekkäämmäksi tavaksi osallistua. Eli ei saa ääntään muutoin kuuluviin.

Tarkoituksena on kerätä tietoa jo olemassa olevasta vapaaehtoistyöstä ja sen muodoista, sekä vapaaehtoisten ideoita heidän oman seurakuntansa vapaaehtoistyön kehittämiseen. Pääpointti ideoinnilla ja kehittämisellä. (Vapaaehtoiset saavat itse kirjoittaa post it lapuille ideoita, jotka kootaan fläppitauluun/paperille, myös pajaN vetäjä voi kirjoittaa vapaaehtoisilta esiin tulevia ajatuksia paperiin.)

2. Innostus/MerkitysPaja

Esitetään seuraavat kysymykset

Miksi teet vapaaehtoistyötä? Mitä vapaaehtoisuus merkitsee sinulle?

Mitä asioita koet merkitykselliseksi vapaaehtoistyössä? Mitä saat vapaaehtoistyön tekemisestä? Mikä saa sinut jaksamaan vapaaehtoistyön tekemistä? Selvitämme mikä tekee vapaaehtoistyöstä merkityksellistä vapaaehtoisille itselleen, mitkä ovat vapaaehtoistyön piirteitä, jotka saa vapaaehtoiset jaksamaan/kiinnostumaan /jatkamaan ja mitä pitää säilyttää, mitä pitää kehittää, jotta saadaan tyytyväisyyttä ja motivaatiota? ->liittyy vapaaehtoistyön kehittämiseen &Vapaaehtoistyön suunnitteluun. (Miksi uusien vapaaehtoisten kannattaisi tulla mukaan seurakunnan toimintaan? -> mitä sellaista siitä saat, että toistenkin ihmisten kannattaa tulla?)

3.HyvinvointiPaja

Lyhyt tietoisku rentoutuksen merkityksestä ja sen hyödyistä. Tämän jälkeen tehdään kymmenen minuutin mindfulness-harjoitus, jossa harjoitellaan rentoutumista. Tähän tarvitaan pimeä huone ja bluetooth-kaiutin sekä jotain himmeitä valoja huoneen nurkkiin. Harjoitus voidaan tehdä maaten tai istuen.

JANAKKALAN SEURAKUNNAN VAPAAEHTOISTOIMINTA

Päivätoimintakeskus Ojatupa (Turenki) toimii vapaaehtoisvoimin, avoinna arkisin. Paikalla on yksi seurakunnan työntekijä

- Kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa tapaa muita ihmisiä, voi lukea lehtiä sekä käyttää tietokonetta
- Arkisin tarjolla kahvia ja kaupan ylijäämätuotteita sekä Hyvän tahdon ruokaa kolme kertaa viikossa, ruoka on koulujen ja kauppojen ylijäämäruokaa
- Ojatuvalle kokoontuu käsityökerho, joka askartelea ja tekee käsitöitä esimerkiksi myyjäisiin. Myyjäisten tuotto menee lähetystyöhön.
- Ruokien haku ja kuljetus toteutuu vapaaehtoisten voimin. Seurakunta tarjoaa kuntouttavaa työtoimintaa Ojatuvalle ja muissa sopivissa tehtävissä.

Tapaamispaikka Ilona

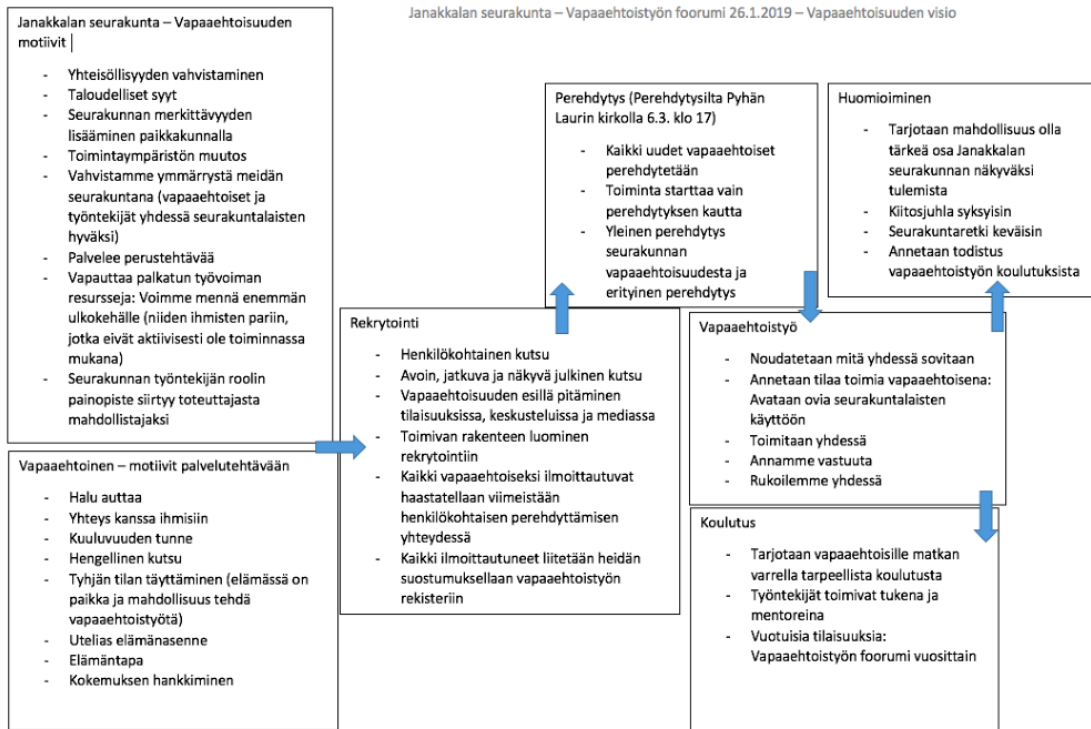
- avoinna 2 kertaa viikossa ja toimii täysin vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoiset emännöivät tilaa ja järjestävät ohjelmaa.
- Kahvin, leivonnaisten ja käsitöiden myyntiä, tuotto lähetystyöhön
- Esimerkiksi torstaisin on vaihtuvilla teemoilla ohjelmaa, muun muassa jump-paa, kirjallisuuspiirejä ja laulamista.

Muita seurakunnan vapaaehtoistoimintoja ovat

- Kirkkokuoro, kamarikuoro, maanantaipuuro, kirkkokahvit, raamattupiiri, ruokajakelua (ma, ke, pe).
- Lisäksi vapaaehtoiset toimivat tiekirkoissa kirkko-oppaina lähinnä kesäisin
- Yksi vapaaehtoinen kertoi olevansa vaarina rippileireillä ja lasten leireillä.
- Rantalahdessa Janakkalassa on kerran kuukaudessa miesten saunailta. Sen tarkoituksena on tarjota vertaistukea, seuraa ja yhteisöllisyyttä
- Kesäisin on Tervakoskella Poukapirtillä saunailta kerran viikossa, se järjestetään vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoiset jakavat vuorot halonhakuuseen ja Poukapirtin kunnossa pitoon, nämä tehdään talkoovoimin
- Jumalanpalveluksissa voivat vapaaehtoiset toimia kolehdin kerääjinä tai raamatun lukijoina.
- Seurakunnalla on myös projekteja, joihin vapaaehtoiset voivat osallistua kuten ruokakeräys, joulukeräys vähävaraisille ja yhteisvastuukeräys.

Joka syksy järjestetään syystori, jonne vapaaehtoiset ovat keränneet syksyn satoa tai saaneet lahjoituksina. Vapaaehtoiset toimivat myyjinä. Syystorilla järjestetään arpajaiset, joihin kerätään arpajaisvoitot vapaaehtoisvoimin. Tapahtuman tuotto menee lähetystyöhön.

HENKILÖKUNNAN PAJAN VALMIS TEHTÄVÄ

LEHTIJUTTU VAPAAEHTOISTEN FOORUMISTA

Vapaaehtoistyön foorumi kokoaa vapaaehtoiset yhteen – Sinustako vapaaehtoinen?

Seurakunta järjestää lauantaina 26.1. klo 9-15.30 Leirikeskus Rantalahdessa Vapaaehtoistyön foorumin. Foorumin tavoitteena on rekrytoida lisää vapaaehtoisia, luoda järjestystä vapaaehtoistyön koordinoituihin ja tuoda nykyisten vapaaehtoistoiminnassa olevien näkemyksiä ja mielipiteitä esille.

– Vapaaehtoisten työpanos on meille tärkeä ja haluamme osoittaa vapaaehtoisille, että arvostamme heitä. Ajatuksena on tehdä vapaaehtoistyön foorumista vuosittainen tapahtuma, pastori **Henri Koskinen** pohdii.

Päivän ohjelmassa on mm. työpajoja ja keskustelua vapaaehtoistyöstä. Päivä alkaa aamupalalla ja päivän loppuun tarjotaan lounas ja iltapöytäkahvit.

Mukana on seurakunnan vöen lisäksi **Riikka Riipinen, Vilma Sylvelin ja Ville**

Tormulainen, jotka opiskelevat Hämeen ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajiksi ja tekevät opinnäytetyönsä Janakkalan seurakunnan vapaaehtoistyöstä. Opinnäytetyö koostuu mm. vapaaehtoistyön rakenteen luomisesta, foorumin työpajojen järjestämisestä ja niiden ohjauksesta sekä vapaaehtoistyön tietopankin kokoamisesta. Työ on alkuvaiheessa ja se muotoutuu opinnäytetyöprosessin edetessä kevään kuluessa.

– Aihe on mielenkiintoinen, koska vapaaehtoistyö liittyy olennaisesti myös sosiaali- ja terveydenhoitoalaan. Vapaaehtoiset ovat merkittävät ja tärkeä toimijaryhmä ja voimavara, opiskelijat miettivät.

Tällä hetkellä seurakunnan eri toiminnissa on mukana useita kymmeniä vapaaehtoisia. Uusia vapaaehtoisia tarvitaan hyvin monipuolisiin tehtäviin ja kaikki ideat vapaaehtoisena toimimisesta otetaan seurakunnassa ilolla vastaan.

– Rantalahden tilaisuus tarkoitettu kaikille jo nyt vapaaehtoisena toimiville sekä vapaaehtoiseksi ryhtymistä harkitseville. Tämä on mahtava tilaisuus tulla tutustumaan asiaan. Tilaisuudessa ei kuitenkaan tarvitse vielä sitoutua mihinkään, Henri Koskinen kertoo.

Foorumiin on ennakkoin ilmoittautuminen tiistaihin 22.1. klo 12 mennessä Turengin srk-toimistossa (puh. 03 656 950) ja nettisä www.janakkalanseurakunta.fi/ilmoittautuminen. Lisäksi Tervakosken seurakuntakeskuksessa ja Ojatuvalle on niissä tapahtuvan toiminnan aikana ilmoittautumislomakkeita ja palautuslaatikko.

Ne vapaaehtoisuudesta kiinnostuneet, jotka eivät pääse osallistumaan foorumiin, voivat ottaa yhteyttä pastori Henri Koskiseen, joka antaa myös lisätietoja tilaisuudesta (puh. 044 7656 963; henri.koskinen@evli.fi).

**Vapaaehtoistyön
foorumi
lauantaina 26.1.
klo 9-15.30
Leirikeskus
Rantalahdessa**

Ohjelma:

klo 9 aamupala
klo 9.30 hartaus
klo 10 työpajatyöskentelyä
klo 12 lounas
klo 13 keskustelua
klo 15 kahvit